

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Makale Geliş Tarihi: 29.04.2025

Makale Kabul Tarihi: 27.06.2025

ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULAMALARINDA PARASAL OLMAYAN KALEMLERİN DÜZELTİLMESİ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Yasin REYHAN¹

Öz

Bu çalışma, yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunmasını sağlamak amacıyla, parasal olmayan kalemlerin enflasyon düzeltmesi sürecini teorik ve uygulamalı olarak incelemektedir. Çalışmada, Türk Muhasebe Standardı 29 ve Vergi Usul Kanunu Geçici 33. Madde çerçevesinde parasal olmayan varlıklar ve özkaynak kalemleri üzerine düzeltme işlemleri gerçekleştirilmiştir. Uygulama örneğinde, düzeltme sonrası bilanço büyüklüğünde %288 oranında artış gözlemlenmiş ve finansal tabloların güvenilirliği önemli ölçüde güçlenmiştir. Araştırma sonuçları, enflasyon muhasebesinin yalnızca mevzuata uyum amacı taşımadığını, aynı zamanda işletmelerin mali şeffaflık ve sürdürülebilirlik düzeylerini artıran stratejik bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Standartları, Enflasyon Muhasebesi, Finansal Tablolar, Parasal Olmayan Kalemler, Enflasyon Düzeltmesi.

ADJUSTMENT AND ACCOUNTING OF NON-MONETARY ITEMS IN INFLATION ACCOUNTING PRACTICES

Abstract

This study examines the process of adjusting non-monetary items in order to ensure that financial statements present a true and fair view during periods of high inflation. Within the framework of Turkish Accounting Standard 29 and Provisional Article 33 of the Tax Procedure Law, adjustments were applied to non-monetary assets and equity items. In the application example, it was observed that the balance sheet size increased by approximately 288% after the adjustment, significantly enhancing the reliability of the financial statements. The findings demonstrate that inflation accounting is not merely a legal obligation but also a strategic tool that improves the financial transparency and sustainability of enterprises.

Keywords: Accounting Standards, Inflation Accounting, Financial Statements, Non-Monetary Items, Inflation Adjustment.

¹ Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı, yasin.reyhan@yobu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0683-9117

Giriş

Yüksek enflasyon dönemleri, finansal tabloların güvenilirliğini ve gerçeğe uygun değerlemeyi ciddi şekilde tehdit etmektedir. Nominal değerler üzerinden hazırlanan finansal tablolar, fiyatlar genel seviyesindeki artışları dikkate almadığı için ekonomik gerçekliği yansıtmakta yetersiz kalmakta ve karar alıcılar için yanıltıcı bilgiler üretebilmektedir (IASB, 2021). Bu nedenle, enflasyon muhasebesi uygulamaları, özellikle parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesi yoluyla finansal tabloların daha sağlıklı bir biçimde sunulmasını amaçlamaktadır (Gökçen, 2023; Kaya, 2023). Son yıllarda, uluslararası literatürde yüksek enflasyon ortamlarında raporlama kalitesini artırmaya yönelik muhasebe uygulamalarının önemi vurgulanmaktadır (Barth, Landsman & Lang, 2022). PWC (2023) tarafından yayımlanan güncel bir çalışmada ise, gelişmekte olan ülkelerde parasal olmayan kalemlerin yeniden değerlendirilmesinin, mali şeffaflık üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmektedir.

OECD (2023) de enflasyonist ekonomilerde kullanılan muhasebe standartlarının yatırımcı güveni ve raporlama güvenilirliği üzerindeki etkilerini analiz ederek, düzenleyici otoritelerin uygulama birliğine yönelik rolüne dikkat çekmektedir.

Türkiye’de bu alandaki ilk düzenlemeler 1994 yılında yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 240) ile başlamış, 2003 yılında çıkarılan 5024 sayılı Kanun ile kanuni bir zorunluluk haline gelmiş, ancak 2004 yılından itibaren enflasyon oranlarındaki düşüş nedeniyle uygulama askıya alınmıştır (TÜRMOB, 2023: 12). 2023 yılı itibarıyla ekonomik koşullardaki değişimle birlikte, Vergi Usul Kanunu Geçici 33. Madde kapsamında yeniden zorunlu hale gelmiştir (İnci, 2024; KGK, 2024). Literatürde, yüksek enflasyonun finansal tablolar üzerindeki bozucu etkileri sıklıkla vurgulanmıştır (Gücenme Gençoğlu, 2003; Altınışık, 2019). Parasal olmayan varlıkların ve özkaynak kalemlerinin nominal değerler üzerinden raporlanması, işletmelerin mali yapılarını olduğundan farklı göstermekte ve finansal analizlerin sağlıklı sonuçlar üretmesine yol açmaktadır (Güneş ve Uysal, 2024; Koçyiğit ve Şeker, 2023). TMS 29 standardı ve VUK düzenlemeleri, bu sorunları aşmak için finansal tabloların cari satın alma gücüne göre düzeltilmesini zorunlu kılmaktadır (IASB, 2021; TÜRMOB, 2023).

Özellikle son yıllarda, Türkiye’de TMS 29 ile VUK Geçici 33. Madde arasındaki uygulama farklılıkları ve bunların finansal tablolar üzerindeki etkileri üzerine yapılan çalışmalar, bu alandaki bilgi birikimini artırmıştır (İnci, 2024; Gökçen, 2023). Ancak literatürde, parasal olmayan kalemlerin enflasyon düzeltilmesi sürecine ilişkin uygulamalı analizlere daha az yer verildiği görülmektedir. Nitekim Kaya (2023) ve Faruk (2023) gibi çalışmalarda daha çok teorik çerçeve ve mevzuat odaklı değerlendirmeler öne çıkmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, enflasyon muhasebesi sürecinde parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesi ve muhasebeleştirilmesi aşamalarını hem kuramsal hem de uygulamalı bir çerçevede ele almaktır. Çalışmada öncelikle enflasyon muhasebesinin teorik temelleri tartışılacak, ardından parasal olmayan varlık ve yükümlülüklerin düzeltme süreci detaylı bir biçimde analiz edilecektir. Uygulama bölümünde,

örnek finansal tablolar üzerinden enflasyon düzeltmesi işlemleri gerçekleştirilecek ve düzeltme farklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek kayıtlar sunulacaktır.

Çalışmanın kapsamı, Türkiye’de yürürlükte bulunan Vergi Usul Kanunu (VUK) Geçici 33. Madde ve Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) 29 çerçevesinde belirlenmiştir. Yöntem olarak, literatür taraması, ilgili yasal düzenlemelerin analizi ve örnek olay incelemesi (örnek bilanço ve muhasebe kayıtları üzerinden uygulama) kullanılacaktır. Böylelikle çalışma, hem akademik çevreler hem de uygulayıcılar açısından faydalı bir referans kaynağı olmayı hedeflemektedir.

Bu çalışma, literatürde ağırlıklı olarak teorik düzeyde ele alınan enflasyon muhasebesi konusunu, uygulamalı bir örnek üzerinden detaylandırarak farklılaştırmaktadır. Özellikle parasal olmayan kalemlerin düzeltme ve muhasebeleştirme süreçlerine odaklanması, çalışmayı mevcut literatürden ayırtıran özgün bir katkı niteliği taşımaktadır.

Enflasyon Muhasebesi ve Parasal Olmayan Kalemler

Geleneksel tarihi maliyet esasına dayalı muhasebe uygulamaları, yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunmasını engellemekte ve ekonomik karar süreçlerinde ciddi bilgi asimetrisine neden olmaktadır (TMS 29, 2021; Gökçen, 2023). Fiyat seviyelerindeki sürekli artış, özellikle parasal olmayan kalemlerin mali tablolar üzerindeki yansımalarını bozmakta; varlık ve özkaynak kalemlerinin defter değerleri, ekonomik gerçeklikten uzaklaşmaktadır (İnci, 2024).

Bu çerçevede, enflasyon muhasebesi, finansal bilgilerin güvenilirliğini artırmak amacıyla geliştirilmiş bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Latin Amerika gibi uzun süreli enflasyonla mücadele eden ülkelerde yapılan uygulamalı çalışmalar, parasal olmayan varlıkların düzeltmesinin bilanço güvenilirliğini %200’ün üzerinde artırdığını ortaya koymuştur (Ernst & Young, 2024). Benzer şekilde Silva ve Martinez (2022), küçük işletmelerde enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayan duran varlıkların, gerçek dışı sermaye yapısı göstergelerine neden olduğunu ifade etmektedir. IFRS Foundation (2023) tarafından yayımlanan sektörel uyum raporuna göre, özellikle üretim ve imalat sektörlerinde duran varlıkların düzeltilmesi, borçlanma kararlarının isabetliliği üzerinde belirleyici olmaktadır. Parasal olmayan kalemlerin doğru şekilde düzeltilmesi ve muhasebeleştirilmesi, enflasyon etkilerinin giderilmesi ve finansal tabloların karar alıcılar açısından daha anlamlı hale getirilmesi açısından kritik bir rol üstlenmektedir (Kaya, 2023; Koçyiğit ve Şeker, 2023).

Enflasyonun Finansal Tablolar Üzerindeki Etkisi

Enflasyon, ekonomideki fiyatlar genel düzeyinde sürekli bir artışı ifade etmekte olup, paranın satın alma gücünde azalmaya neden olmaktadır (Faruk, 2023: 12). Bu durum, tarihi maliyet esasına göre hazırlanan finansal tabloların, işletmenin gerçek mali durumunu yansıtmamasını güçleştirmektedir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, finansal tablolar geçmiş dönem fiyatlarına göre hazırlandığında, varlık ve özkaynak kalemleri ekonomik gerçeklikten uzak bir şekilde raporlanmaktadır (TÜRMOB, 2023: 19). OECD

(2023), enflasyonun özellikle reel sektör yatırımlarında bilgi asimetrisini artırarak, finansal tablolar üzerinden yapılan değerlendirme ve borçlanma kararlarında hata payını yükselttiğini belirtmektedir.

Benzer şekilde, Barth, Landsman ve Lang (2022), yüksek enflasyon dönemlerinde IFRS uygulamalarının mali analizlerde sağladığı avantajları ortaya koymuş; satın alma gücüne göre düzeltilmiş bilançoların yatırımcı güvenini artırdığını vurgulamıştır. Beneish ve Nichols (2021) ise, enflasyonun yalnızca bilanço değil, gelir tablosu üzerindeki etkilerine dikkat çekerek, nominal değerlerin finansal performansı olduğundan daha güçlü gösterdiğini ve bu durumun özellikle kamuya açık şirketlerde piyasa fiyatlamasını bozduğunu ortaya koymuştur.

Özellikle parasal olmayan kalemler, enflasyonun etkisiyle defter değerlerinin reel değerlerinden sapmasına yol açmaktadır. TMS 29'a göre (IASB, 2021: 4), parasal olmayan varlıklar ve yükümlülükler, cari satın alma gücüyle yeniden ifade edilmelidir. Bu gereklilik dikkate alınmadığında, sabit değerler üzerinden raporlama, yatırımcılar ve kredi verenler gibi finansal tablo kullanıcıları için bilgi asimetrisi yaratır (Gücenme Gençoğlu, 2003; Kaya, 2023: 40).

Türkiye'de finansal tabloların enflasyonun etkilerinden arındırılması amacıyla hem muhasebe standartları hem de vergi mevzuatı düzeyinde düzenlemeler yapılmıştır. Vergi Usul Kanunu Geçici 33. maddeye göre (VUK, 2023: 5), belirli şartlar oluştuğunda finansal tablolar enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaktadır. Ancak literatürde, uygulamada karşılaşılan teknik zorluklara da dikkat çekilmiştir (İnci, 2024).

Sonuç olarak, enflasyon muhasebesi uygulamaları, yalnızca muhasebe meslek mensupları için değil, finansal bilgileri kullanan tüm paydaşlar açısından doğru kararların alınabilmesi için büyük önem taşımaktadır (Faruk, 2023: 18).

Parasal ve Parasal Olmayan Kalemlerin Tanımı ve Sınıflandırılması

Enflasyon muhasebesi uygulamalarında en kritik aşamalardan biri, finansal tablolarda yer alan kalemlerin parasal ve parasal olmayan olarak doğru şekilde sınıflandırılmasıdır. Çünkü düzeltmeye tabi tutulacak kalemlerin doğru belirlenmesi, finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunma kapasitesini doğrudan etkiler (Faruk, 2023: 52; Koçyiğit ve Şeker, 2023).

Parasal kalemler, sabit veya belirli bir para tutarı üzerinden tahsil edilecek ya da ödenecek varlıklar ve yükümlülüklerdir. Türkiye Muhasebe Standardı 29'a göre parasal kalemler; nakit, banka mevduatları, ticari alacaklar ve ticari borçlar gibi kalemleri kapsar (IASB, 2021: 5). Bu kalemler enflasyon düzeltmesine tabi tutulmazlar; ancak satın alma güçlerinde enflasyon nedeniyle değer kaybı yaşanır (TÜRMOB, 2023: 25).

Parasal olmayan kalemler ise, gelecekte belirli bir para tutarı üzerinden tahsil edilmesi veya ödenmesi söz konusu olmayan varlık ve yükümlülüklerdir. Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, stoklar ve peşin ödenmiş giderler bu kapsama girer (Kaya, 2023: 44; Altınışık, 2019).

Örneğin:

- "Ticari alacaklar" sabit bir para tutarı ile tahsil edileceği için parasal kalemdir.
- "Binalar" veya "arsalar" ise piyasa fiyatlarına bağlı olarak değerleri değiştiği için parasal olmayan kalemlerdir (Faruk, 2023: 54).

Barth et al. (2022), farklı ülkelerdeki enflasyon düzeltmesi uygulamalarını karşılaştırdıkları çalışmada, parasal olmayan kalemlerin sektör bazında farklı sınıflandırıldığını ve sabit kıymet yoğunluğunun bu sınıflamayı etkilediğini belirtmiştir. Özellikle üretim ve altyapı sektörlerinde, duran varlıkların bilançodaki ağırlığı nedeniyle enflasyon düzeltmesinde yapılacak sınıflandırma hatalarının, özkaynak göstergelerinde ciddi sapmalara yol açabileceği ifade edilmiştir (IFRS Foundation, 2023). Bu çerçevede, IFRS uygulayıcıları için 2023'te yayımlanan rehberlerde, parasal olmayan kalemlerin edinim tarihine göre ve farklı amortisman yöntemlerine göre ayrıca değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (IFRS Foundation, 2023). Türkiye'de VUK Geçici 33. Madde uygulamalarında da (VUK, 2023: 6) bu ayırım esas alınmış, yalnızca parasal olmayan aktif ve pasif kalemlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması öngörülmüştür.

TMS 29 ve VUK Geçici 33. Madde Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesi

Yüksek enflasyonun finansal tablolar üzerindeki bozucu etkilerini gidermek amacıyla hem uluslararası hem de ulusal düzeyde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye Muhasebe Standardı 29 (TMS 29) ve Vergi Usul Kanunu Geçici 33. Madde, bu düzenlemelerin temel dayanaklarıdır (TÜRMOB, 2023: 27)

Türkiye Muhasebe Standardı 29 (TMS 29)

Türkiye Muhasebe Standardı 29, yüksek enflasyonlu ekonomilerde finansal raporlama esaslarını düzenlemektedir. TMS 29'a göre (IASB, 2021: 3), finansal tablolar, genel fiyat düzeyindeki değişimlerin etkilerinden arındırılarak cari satın alma gücüne göre yeniden ifade edilmelidir. Bu amaçla, parasal olmayan varlıklar ve yükümlülükler, özkaynak kalemleri ve gelir/gider kalemleri, genel fiyat endeksi kullanılarak düzeltilir. IASB'nin 2023 değerlendirme raporunda, IAS 29 uygulayan ülkelerde düzeltme yöntemlerinin kurumsal şeffaflığı artırdığı ve raporlama kalitesine pozitif katkı sunduğu belirtilmiştir. Özellikle Arjantin, İran ve Venezuela gibi yüksek enflasyonlu ekonomilerde uygulama deneyimleri, muhasebe sisteminin yatırım kararları üzerindeki etkisini daha görünür hâle getirmiştir (IFRS Foundation, 2023).

Ayrıca OECD (2023), IAS 29'un uygulanmasında en önemli başarının finansal tabloların karar kalitesi üzerindeki etkisi olduğunu vurgulamakta; nominal raporlama yapılan ülkelerde yatırımcıların bilanço güvenilirliğine olan inancının azaldığını göstermektedir. Standardın uygulanması için bir ekonominin yüksek enflasyonlu sayılması gerekir. IASB (2021: 4) kriterlerine göre, üç yıllık kümülatif enflasyon oranının %100'ü aşması gibi göstergeler yüksek enflasyonlu ekonomi tanımı için belirleyici olmaktadır. Türkiye'de 2023 yılında bu koşulların gerçekleşmesiyle birlikte, TMS 29 kapsamında finansal tabloların düzeltilmesi zorunlu hale gelmiştir.

TMS 29'a göre parasal kalemler enflasyon karşısında zaten değer kaybettikleri için düzeltmeye tabi tutulmazken, parasal olmayan kalemlerin tarihi maliyetleri güncellenir (Faruk, 2023: 65). Böylelikle finansal tablolar, karar alıcılar için daha güvenilir ve karşılaştırılabilir hale gelir.

Vergi Usul Kanunu (VUK) Geçici 33. Madde

Vergi Usul Kanunu'nun Geçici 33. Maddesi, Türkiye'de vergi uygulamaları açısından enflasyon düzeltmesinin esaslarını belirlemektedir. Bu maddeye göre, belirli şartlar oluştuğunda (örneğin, yılsonu itibarıyla ÜFE artış oranının son üç yılda %100'ü, son yılda ise %10'u aşması durumunda) mükellefler enflasyon düzeltmesi yapmakla yükümlüdür (VUK, 2023: 6).

VUK Geçici 33. Madde kapsamında:

- Düzeltmeye tabi kalemler belirlenir (parasal olmayan varlıklar, yükümlülükler ve özkaynak kalemleri).
- Düzeltmede Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) kullanılır.
- Düzeltme sonrası ortaya çıkan farklar, doğrudan gelir tablosuna yansıtılmaz; bunun yerine özel fon hesabında izlenir (TÜRMOB, 2023: 29).

Bu düzenlemenin temel amacı, enflasyon nedeniyle oluşan fiktif kârların vergilendirilmesini önlemek ve vergi matrahını gerçeğe uygun hale getirmektir. Burada düzeltme işlemlerinde Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) esas alınmakta ve düzeltme sonrası oluşan farklar doğrudan gelir tablosuna değil özel fon hesaplarına aktarılmaktadır (TÜRMOB, 2023: 29; Gökçen, 2023).

TMS 29 ve VUK Geçici 33. Maddenin Uygulamadaki Farklılıkları

TMS 29 ve VUK Geçici 33. Madde arasında uygulama amaçları ve yöntemleri bakımından çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. TMS 29, finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunmasını hedeflerken; VUK düzenlemeleri vergi matrahının doğru hesaplanmasına odaklanmaktadır (Faruk, 2023: 70). TMS 29 uygulamasında geniş bir endeks kullanımı mümkünken, VUK yalnızca ÜFE kullanımına izin vermektedir (İnci, 2024).

Enflasyon Düzeltmesi Kapsamında Parasal Olmayan Kalemlerin Önemi

Enflasyonist ortamlar, finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunma niteliğini doğrudan tehdit eden unsurlar arasında yer almaktadır. Özellikle parasal olmayan kalemler, fiyat seviyelerindeki değişimlere duyarlılık gösterdikleri için enflasyon etkilerinden en fazla etkilenen bilanço unsurlarındandır (Gökçen, 2023; İnci, 2024). Bu durum, işletmelerin finansal pozisyonlarının ve performanslarının yanıltıcı şekilde sunulmasına yol açmakta ve karar alıcılar için ciddi bilgi asimetrisi doğurmaktadır (Gücenme Gençoğlu, 2003; Koçyiğit ve Şeker, 2023). Beneish ve Nichols (2021), Arjantin ve Brezilya'daki firmalar üzerinde yaptıkları çalışmada, parasal olmayan varlıkların enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaması durumunda özkaynakların olduğundan %40'a kadar daha düşük raporlandığını ortaya koymuştur. Bu sapmalar, özellikle sermaye yeterliliği ve finansal kaldıraç oranları açısından yatırımcıların yanıltıcı kararlar almasına neden olmaktadır (OECD, 2023). Ayrıca IFRS Foundation (2023), üretim sektöründeki firmalarda düzeltilmeyen sabit kıymetlerin, kârlılık analizlerinde yanıltıcı oranlara yol açtığını ve bu durumun borçlanma maliyetlerini yükselttiğini göstermektedir.

Parasal olmayan kalemlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaması durumunda, sabit kıymetler ve özkaynak büyüklükleri gerçeğin altında gösterilmekte, bu da işletmelerin sermaye yeterliliği ve finansal bağımsızlık göstergelerinde yapay bozulmalara neden olmaktadır (Çelik, 2003: 32; Altınışık, 2019: 68). Özellikle yıllar önce edinilmiş sabit varlıkların düzeltilmeden raporlanması, bilanço analizlerinde yanıltıcı sonuçlar doğurmaktadır.

TMS 29 ve VUK Geçici 33. Madde, parasal olmayan kalemlerin genel fiyat düzeyine göre yeniden ifade edilmesini zorunlu kılarak bu sorunların önüne geçmeyi hedeflemiştir (IASB, 2021; VUK, 2023). Ancak uygulamada, farklı yöntemler ve katsayı seçimleri nedeniyle, parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesinde önemli teknik zorluklarla karşılaşılabilir (İnci, 2024).

Parasal olmayan kalemlerin doğru düzeltilmesi, yalnızca bilanço dengelerinin korunmasına katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda uzun vadeli sermaye koruma ilkesinin uygulanabilirliğini de desteklemektedir (Güneş ve Uysal, 2024: 5). Ayrıca, düzeltilmiş finansal tablolar, yatırımcılar ve kreditorler için daha güvenilir finansal analiz imkânı sunmakta, işletmenin borçlanma kapasitesi ve piyasa değeri üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır (Kaya, 2023: 44).

Bu çalışmada, parasal olmayan kalemlerin enflasyon düzeltmesi sürecine odaklanılarak, literatürde daha çok teorik çerçevede kalan tartışmalara uygulamalı bir katkı sunulmaktadır. Özellikle sabit kıymetler ve özkaynak unsurları üzerinden yapılan düzeltme örnekleri ile enflasyonist etkilerin nasıl bertaraf edilebileceği ve finansal raporlama kalitesinin nasıl artırılacağı somutlaştırılmıştır. Bu yönüyle, çalışma hem akademik literatüre hem de uygulayıcı muhasebe meslek mensuplarına özgün katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Parasal Olmayan Kalemlerin Düzeltilmesi ve Muhasebeleştirilmesi

Enflasyonun finansal tablolar üzerindeki bozucu etkilerini gidermek amacıyla geliştirilen enflasyon muhasebesi uygulamaları, özellikle parasal olmayan kalemlerin doğru şekilde düzeltilmesini zorunlu kılmaktadır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, maddi duran varlıklar, stoklar ve özkaynak unsurlarının tarihi maliyetleriyle finansal tablolarda yer almaya devam etmesi, işletmenin mali yapısının olduğundan daha güçlü veya zayıf görünmesine neden olabilmektedir (Güneş ve Uysal, 2024: 5; Gücenme Gençöğlu, 2003).

Parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesi, finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunmasını sağlayarak bilgi asimetrisini azaltmakta ve karar alıcılar için daha güvenilir bir analiz zemini oluşturmaktadır (Koçyiğit ve Şeker, 2023). Bu kapsamda, Türkiye'de yürürlükte bulunan TMS 29 standardı ve Vergi Usul Kanunu Geçici 33. Örneğin, hizmet sektöründe duran varlıkların görece düşük ağırlığı nedeniyle enflasyon düzeltmesinin bilanço büyüklüğü üzerindeki etkisi sınırlı kalırken; sanayi ve altyapı sektörlerinde sabit kıymetlerin yüksekliği, düzeltme sonrası aktiflerin 2–3 katına çıkmasına neden olabilmektedir (Barth et al., 2022; Ernst & Young, 2024). Bu bağlamda, farklı sektörlerde uygulama etkileri çeşitlenmekte; örneğin enerji ve inşaat firmalarında sabit kıymetlerin düzeltilmesi sonucunda finansal kaldıraç oranları önemli ölçüde değişmektedir. IFRS Foundation (2023) çalışmasında da belirtildiği üzere, bu düzeltmeler yatırımcıların risk analizlerinde kritik parametreler olarak görülmekte ve şirket değerlemelerinde doğrudan rol oynamaktadır. Madde düzenlemeleri, parasal olmayan varlıkların ve özkaynak kalemlerinin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır (IASB, 2021; VUK, 2023).

Yöntem

Araştırmada enflasyon muhasebesi kapsamında parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesi ve muhasebeleştirilmesi süreci, kuramsal çerçeve ile uygulamalı analiz yöntemleri bir arada kullanılarak incelenmiştir. Araştırma tasarımı olarak literatür taramasına dayalı nitel yaklaşım ile örnek olay analizine dayalı nicel öğelerin yer aldığı karma yöntem benimsenmiştir. Çalışmada veri kaynağı olarak ikincil verilerden yararlanılmış; Türkiye Muhasebe Standardı 29 (TMS 29), Vergi Usul Kanunu (VUK) Geçici 33. Madde, TÜRMOB ve Kamu Gözetim Kurumu rehberleri temel alınmıştır. Uygulama bölümünde, “ABC İşletmesi” adına oluşturulan temsili bir bilanço üzerinden parasal ve parasal olmayan kalemlerin ayrımı yapılmış, ÜFE verileri ile düzeltme katsayıları hesaplanarak sadece parasal olmayan kalemler düzeltmeye tabi tutulmuş ve muhasebe kayıtları 522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları hesabı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Uygulama örneği varsayımsal olarak kurgulanmış olsa da, Türkiye'deki sanayi, hizmet ve tarım sektörlerindeki bilanço yapılarından hareketle oluşturulmuştur. Sanayi işletmelerinde duran varlıkların ortalama bilanço içi ağırlığı %50'yi aşarken, hizmet sektöründe bu oran %20'nin altına düşmektedir (TÜİK, 2023). Bu yapısal fark, enflasyon düzeltmesinin sektörler üzerindeki etkisinin de farklılaşmasına neden olmaktadır.

Bu nedenle çalışmada, sabit kıymet ağırlığı yüksek işletme türlerine örnek teşkil edecek düzeyde bir bilanço modeli tasarlanmıştır. Araştırma sürecinde etik kurallara tam uyum sağlanmış, çalışma herhangi bir gerçek kişi ya da işletmeye ait özel veri içermemiştir. Varsayımsal verilerle sınırlı olması, çalışmanın en önemli kısıtıdır.

Bulgular

Bu bölümde, "ABC İşletmesi" adına düzenlenen örnek bir bilanço üzerinden enflasyon muhasebesi işlemleri adım adım gerçekleştirilecektir. Öncelikle bilanço kalemleri parasal ve parasal olmayan olarak sınıflandırılacak, ardından parasal olmayan kalemler için uygun düzeltme katsayıları hesaplanacak, ardından düzeltilmiş değerler muhasebeleştirilerek, sonuçlar düzeltme sonrası bilanço ile analiz edilecektir.

Bu uygulama çalışması, teorik düzeyde yoğunlaşan enflasyon muhasebesi literatürüne uygulamalı bir örnek sunarak katkı sağlamaktadır. Özellikle Barth et al. (2022) tarafından vurgulandığı üzere, parasal olmayan kalemlerin yeniden değerlendirilmesi, sermaye yapısının yatırımcılar tarafından sağlıklı analiz edilmesi açısından kritik önemdedir.

Ayrıca OECD (2023) raporuna göre, bu tür uygulamalı çalışmalar karar destek sistemlerinin kurumsallaşmasına hizmet etmektedir. Böylelikle, yüksek enflasyon dönemlerinde parasal olmayan kalemlerin doğru şekilde düzeltilmesinin finansal tabloların güvenilirlik, şeffaflık ve sürdürülebilirlik ilkeleri açısından taşıdığı önem örnekler üzerinden ortaya konulacaktır. Uygulama örneğine konu olan ABC İşletmesi'nin 31.12.2023 Tarihli bilançosu aşağıda verilmiştir:

Tablo 1.

ABC İşletmesi'nin 31.12.2023 Tarihli Bilançosu

ABC İŞLETMESİ BİLANÇOSU (31.12.2023)			
Dönen Varlıklar		Kısa Vadeli Yükümlülükler	
Kasa	100.000	Mali Borçlar	1.500.000
Banka Mevduatları	500.000	Banka Kredileri	1.500.000
- Ticari Alacaklar	2.500.000	- Ticari Borçlar	1.000.000
Duran Varlıklar		Uzun Vadeli Yükümlülükler	
Hisse Senetleri	2.000.000	- Uzun Vadeli Banka Kredileri	2.000.000
Maddi Duran Varlıklar	8.000.000	Özkaynaklar	

Binalar	5.000.000	Sermaye	3.000.000
Demirbaşlar	3.000.000	Geçmiş Yıllar Karları	2.000.000
Birikmiş	-2.000.000	Hisse Senedi İptal Karları	5.000.000
Amortismanlar (-)			
		Yasal Yedekler	1.000.000
Toplam	11.100.000	Toplam	11.100.000

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Enflasyon muhasebesi uygulamalarında ilk adım, finansal tablolarda yer alan kalemlerin parasal ve parasal olmayan olarak sınıflandırılmasıdır. Çünkü enflasyon düzeltmesi yalnızca parasal olmayan kalemler üzerinde uygulanmakta, parasal kalemler ise nominal değerleri ile bilançoda gösterilmeye devam etmektedir. Bu nedenle, yanlış bir sınıflandırma, düzeltme sürecinde ciddi hatalara yol açabilir (Güneş ve Uysal, 2024: 6).

Parasal kalemler, belirli bir para birimi cinsinden sabit tutar taşıyan, nominal değerleriyle finansal tablolarda yer alan ve satın alma gücündeki değişimlere doğrudan maruz kalan varlık ve borç kalemleridir. Kasa, banka mevduatları, ticari alacaklar, mali borçlar ve ticari borçlar bu kapsamdadır (IASB, 2021: 6).

Buna karşılık, parasal olmayan kalemler, parayla ifade edilmekle birlikte değerleri zaman içinde fiyat değişimlerine duyarlı olan, dolayısıyla enflasyon düzeltmesine tabi tutulması gereken kalemlerdir. Hisse senetleri, maddi duran varlıklar (binalar, demirbaşlar) ve özkaynak kalemleri (sermaye, geçmiş yıllar karları, yedekler) bu gruba dâhildir (TÜRMOB, 2023: 29).

ABC İşletmesi'nin 31.12.2023 tarihli bilançosu üzerinden yapılan analiz sonucunda, aşağıdaki tabloda parasal ve parasal olmayan kalemlerin ayrımı yapılmıştır:

Tablo 2.*ABC İşletmesi Parasal ve Parasal Olmayan Kalemler*

Parasal Kalemler:	Parasal Olmayan Kalemler:
Kasa (100.000 TL)	Hisse Senetleri (2.000.000 TL)
Banka Mevduatları (500.000 TL)	Maddi Duran Varlıklar:
Ticari Alacaklar (2.500.000 TL)	Binalar (5.000.000 TL)
Mali Borçlar (1.500.000 TL)	Demirbaşlar (3.000.000 TL)
Banka Kredileri (1.500.000 TL)	Birikmiş Amortismanlar (-2.000.000 TL)
Ticari Borçlar (1.000.000 TL)	Sermaye (3.000.000 TL)
Uzun Vadeli Banka Kredileri (2.000.000 TL)	

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Parasal kalemler sabit para birimi değerinde olduğu için enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayacaktır. Parasal olmayan kalemler ise fiyat seviyesindeki değişikliklerden etkilenmeleri nedeniyle genel fiyat endeksi kullanılarak düzeltilmek zorundadır (Güneş ve Uysal, 2024: 7).

Enflasyon muhasebesi uygulamasında ikinci adım, enflasyon düzeltmesine tabi tutulacak parasal olmayan kalemlerin düzeltmeye esas alınacak tutarlarının belirlenmesidir. Düzeltmeye esas tutarlar, ilgili varlık veya kaynak kalemlerinin bilanço tarihindeki kayıtlı değerleri üzerinden hesaplanmaktadır. Başka bir ifadeyle, finansal tablolarda yer alan ve enflasyon düzeltmesine konu olacak kalemlerin mevcut muhasebe kayıtlarındaki brüt tutarları dikkate alınır (Güneş ve Uysal, 2024: 8). Düzeltmeye esas tutar belirlenirken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, söz konusu kıymetlerin tarihi değerlerinin geçerliliğidir. Eğer kıymetin daha önce başka bir tarihli düzeltmesi veya yeniden değerlemesi yapılmışsa, son işlem tarihi dikkate alınarak enflasyon düzeltmesi yapılır. Ancak ABC İşletmesi örneğinde, tüm iktisadi kıymetlerin, enflasyon düzeltmesine esas alınacak son kayıt değerleri bilanço tarihindeki muhasebe kayıtlarındaki değerler olarak kabul edilmiştir (IASB, 2021: 7).

Bu çerçevede ABC İşletmesi için düzeltmeye esas alınacak parasal olmayan kalemler ve ilgili tutarlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.*ABC İşletmesi İçin Düzeltmeye Esas Parasal Olmayan Kalemler*

Kalem	Muhasebe Kayıtlı Değeri (TL)
Hisse Senetleri	2.000.000
Binalar	5.000.000
Demirbaşlar	3.000.000
Birikmiş Amortismanlar (-)	-2.000.000
Sermaye	3.000.000
Geçmiş Yıllar Karları	2.000.000
Hisse Senedi İptal Karları	5.000.000
Yasal Yedekler	1.000.000

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Düzeltmeye esas tutarlar, parasal olmayan kıymetlerin muhasebe kayıtlarındaki defter değerlerinden hareketle belirlenmektedir. Enflasyon muhasebesi uygulamasında, tarihi maliyet esasına göre izlenen parasal olmayan varlıklar (örneğin binalar ve demirbaşlar), bilançoda yer aldıkları nominal değerler üzerinden genel fiyat endekslerine göre düzeltilir. Bu bağlamda, düzeltmeye tabi tutulacak her bir kalem için mevcut defter değerinin esas alınması, işlemlerin mali mevzuat ile uyumlu yürütülmesini sağlamaktadır (Güneş ve Uysal, 2024: 9). Birikmiş amortismanlar ise düzeltilirken, aktiften düşülen eksi değerler olarak ele alınmakta ve ilgili iktisadi kıymetin düzeltilmiş brüt değerine uygun şekilde ayarlanması gerekmektedir. Böylece, net defter değeri enflasyon etkilerinden arındırılmış olur. Amortismanların ayrıca düzeltmeye tabi tutulması, finansal tabloların gerçeğe uygun sunumunun önemli bir gereğidir (IASB, 2021: 8). Özkaynak kalemlerinin (sermaye, geçmiş yıllar karları, hisse senedi iptal karları, yasal yedekler) düzeltmeye esas tutarları belirlenirken, ilgili hesapların bilançodaki kayıtlı değerleri esas alınmaktadır. Bu yöntem, işletmenin geçmiş dönemlerde enflasyon karşısında korunamayan nominal büyüklüklerini cari satın alma gücüne taşıyarak, özkaynakların gerçek değerini yansıtmaya olanak tanır. Enflasyon muhasebesi uygulamalarında, özellikle özkaynak kalemlerinin doğru bir şekilde düzeltilmesi, sermaye koruma ilkesinin sağlanması bakımından kritik öneme sahiptir (TÜRMOB, 2023: 32). Belirlenen bu düzeltmeye esas tutarlar, bir sonraki adımda uygun düzeltme katsayıları ile çarpılarak düzeltilmiş yeni değerler hesaplanacaktır. Bu işlemler sırasında kullanılacak

endeksler ve katsayılar, finansal raporlamada şeffaflığı ve gerçeğe uygunluğu artırmayı hedefleyen uluslararası muhasebe standartlarına ve yerel mevzuat hükümlerine dayanarak belirlenecektir (Kamu Gözetim Kurumu [KGK], 2024).

Enflasyon muhasebesi uygulamalarında üçüncü adım, parasal olmayan kıymetlerin düzeltmeye esas alınacak tarihlerini belirlemek ve buna uygun düzeltme katsayılarını hesaplamaktır. Düzeltme katsayılarının doğru bir şekilde belirlenmesi, varlık ve kaynakların cari satın alma gücüyle ifade edilmesini sağlamak için kritik bir aşamadır (Güneş ve Uysal, 2024: 10).

Düzeltilmeye esas tarih, enflasyon düzeltilmesine tabi tutulacak iktisadi kıymetin işletme tarafından edinildiği veya kayıtlara alındığı tarihi ifade eder. Bu tarih, ilgili kıymetin iktisadi varlık olarak muhasebeleştirildiği anı temsil ettiğinden, düzeltme katsayısının başlangıç noktasını oluşturur. Finansal tabloların kapsadığı dönem sonu tarihi ise, düzeltme katsayısının referans alınacağı ikinci noktadır (IASB, 2021: 8).

Düzeltilme katsayısı, iki tarihe ait genel fiyat endekslerinin birbirine oranlanması suretiyle hesaplanır. Türk mevzuatına göre, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) esas alınmaktadır (VUK, 2023: Geçici Madde 33). Buna göre:

$$\text{Düzeltilme Katsayısı} = \frac{\text{Bilanço Tarihi itibarıyla Fiyat Endeksi}}{\text{İktisadi Kıymetin İktisap Tarihindeki Fiyat Endeksi}}$$

ABC İşletmesi örneğinde, düzeltmeye esas alınacak iktisadi kıymetlerin edinim tarihi genel olarak 01.01.2021 olarak varsayılmıştır. Bilanço tarihi ise 31.12.2023'tür. Bu tarihler itibarıyla TÜİK tarafından yayımlanan Yİ-ÜFE değerleri aşağıdaki gibidir:

- 01.01.2021: 583,38
- 31.12.2023: 2.915,02

Bu durumda, düzeltme katsayısı şöyle hesaplanır:

$$\text{Düzeltilme Katsayısı} = \frac{2.915,02}{583,38} \approx 5,00$$

Bu katsayı, enflasyon düzeltilmesine tabi tutulacak her bir parasal olmayan kıymetin mevcut defter değerinin cari satın alma gücüne taşınmasında kullanılacaktır. Birikmiş amortismanlar için ise, ilgili duran varlığın edinim tarihi ile düzeltme yapılan tarih arasındaki değer artışı dikkate alınarak ayrıca düzeltme katsayısı belirlenmektedir. Amortismanların düzeltilmesinde de aynı şekilde tarihsel endeks oranları baz alınır, ancak amortismanların birikmiş değerler olması nedeniyle hesaplama yöntemi farklılık gösterebilir. Burada ABC İşletmesi örneğinde amortismanların oluştuğu tarihlerin dağılımı olduğu kabul edilmediğinden, genel bir düzeltme katsayısı ile işlem yapılacaktır (TÜRMOB, 2023: 35). Bu aşamada her bir parasal olmayan kalem için kullanılacak düzeltme katsayısı yaklaşık 5,00 olarak

belirlenmiştir. Böylece, bir sonraki adımda parasal olmayan kalemler bu katsayı ile çarpılarak düzeltilmiş değerlere ulaşılacaktır.

Enflasyon muhasebesi uygulamasının en kritik aşamalarından biri, düzeltmeye tabi tutulacak parasal olmayan kıymetlerin belirlenen düzeltme katsayısı kullanılarak yeniden değerlendirilmesi ve bu işlemin finansal kayıtlara doğru bir şekilde yansıtılmasıdır. Bu adım, finansal tabloların enflasyonist etkilerden arındırılarak cari satın alma gücüyle ifade edilmesini sağlar ve böylece tabloların gerçeğe uygunluk ilkesine uyumu artırır (Güneş ve Uysal, 2024: 11). Parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesi sırasında, her bir kalemin muhasebe kayıtlarındaki defter değeri belirlenen düzeltme katsayısı ile çarpılmaktadır. Daha önce yapılan hesaplamada, 01.01.2021 tarihi itibarıyla Yİ-ÜFE 583,38 ve 31.12.2023 tarihi itibarıyla Yİ-ÜFE 2.915,02 olarak belirlenmiş, dolayısıyla düzeltme katsayısı yaklaşık 5,00 olarak hesaplanmıştır. Bu katsayı, parasal olmayan kalemlerin bilanço değerlerinin güncellenmesinde kullanılacaktır (TÜRMOB, 2023: 36).

Aşağıdaki tabloda ABC İşletmesi'nin parasal olmayan kalemlerine ilişkin düzeltme işlemleri ayrıntılı olarak gösterilmiştir:

Tablo 4

ABC İşletmesi İçin Parasal Olmayan Kalemlerin Düzeltme İşlemleri

Kalem	Muhasebe (TL)	Değeri	Düzeltilme Katsayısı	Düzeltilme Sonucu (TL)
Hisse Senetleri	2.000.000	5		10.000.000
Binalar	5.000.000	5		25.000.000
Demirbaşlar	3.000.000	5		15.000.000
Birikmiş Amortismanlar (-)	-2.000.000	5		-10.000.000
Sermaye	3.000.000	5		15.000.000
Geçmiş Yıllar Karları	2.000.000	5		10.000.000
Hisse Senedi İptal Karları	5.000.000	5		25.000.000
Yasal Yedekler	1.000.000	5		5.000.000

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Birikmiş amortismanlar eksi değer olduğu için düzeltme işlemi sonucunda da negatif kalmaya devam etmektedir. Düzeltme işlemi sonucunda, duran varlıkların net değeri ile birikmiş amortismanlar arasındaki ilişki korunacaktır. Böylelikle, bilanço bütünlüğü ve gerçeğe uygunluk sağlanmış olur (IASB, 2021: 9).

Parasal Olmayan Kalemlerin Düzeltme İşlemlerine İlişkin Muhasebe Kayıtları

Hisse Senetlerinin Düzeltme İşlemi

Hisse senetleri, parasal olmayan finansal varlıklar kategorisinde yer almakta olup, enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmaları gerekmektedir. Hisse senetlerinin düzeltme işleminde, kayıtlı defter değerleri belirlenen düzeltme katsayısı ile çarpılarak cari satın alma gücüne taşınır. Elde edilen düzeltme farkı, özkaynak altında yer alan "522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları" hesabına aktarılmaktadır.

Kayıt No:1 -----31.12.2023-----			
110 Hisse Senetleri		8.000.000	
	522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları		8.000.000

Bu kayıtla, hisse senetlerinin tarihi maliyet esasına dayalı değerleri cari fiyat düzeyine getirilmiş ve finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunması sağlanmıştır. 522 numaralı hesap, düzeltilmeden kaynaklanan özkaynak artışlarını yansıtmakta olup, dönem kâr veya zararını doğrudan etkilememektedir (Güneş ve Uysal, 2024: 12).

Binaların Düzeltme İşlemi

Maddi duran varlıklar grubunda yer alan binalar, enflasyondan en çok etkilenen kalemlerden biridir. Bu nedenle, enflasyon muhasebesi uygulamalarında binaların değerleri genel fiyat endeksleri kullanılarak güncellenmekte ve düzeltme farkı, doğrudan özkaynak hesapları altında izlenmektedir.

Kayıt No:2 -----31.12.2023-----			
252 Binalar		20.000.000	
	522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları		20.000.000

Bu işlem sonucunda, işletmenin bilançoda görünen sabit kıymet büyüklüğü cari ekonomik şartlara uygun hale getirilmiş, böylece duran varlıkların finansal tablo üzerindeki yanıltıcı etkisi ortadan

kaldırılmıştır. Ayrıca, düzeltilmiş değerler amortisman hesaplamalarına da doğru şekilde yansiyacaktır (IASB, 2021: 9).

Demirbaşların Düzeltme İşlemi

Demirbaşlar, düşük değerli olmakla birlikte uzun vadeli kullanım amaçlı varlıklar olduklarından enflasyon düzeltmesine tabi tutulması zorunludur. Düzeltme işlemi, demirbaşların defter değerlerinin cari satın alma gücüne uyarlanmasını sağlar.

Kayıt No:3 -----31.12.2023-----			
255 Demirbaşlar		12.000.000	
	522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları		12.000.000

Demirbaşlar üzerinde yapılan düzeltme ile işletmenin sabit kıymetlerinin gerçeğe uygun değeri finansal tablolara yansıtılmış, duran varlıkların aktif büyüklüğüne katkısı daha doğru bir şekilde hesaplanmıştır (TÜRMOB, 2023: 36).

Birikmiş Amortismanların Düzeltme İşlemi

Enflasyon düzeltmesi uygulamasında birikmiş amortismanlar da ilgili duran varlıklar gibi düzeltilmelidir. Ancak birikmiş amortismanlar aktifin değeri üzerinden düşülen negatif unsurlar olduğundan, düzeltme işlemi de aynı yapıyı koruyarak gerçekleştirilir. Böylece net defter değerinin gerçeğe uygunluğu sağlanır.

Kayıt No:4 -----31.12.2023-----			
257 Birikmiş Amortismanlar		8.000.000	
	522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları		8.000.000

Birikmiş amortismanların enflasyon düzeltmesine tabi tutulması, maddi duran varlıkların net defter değerini gerçeğe uygun hale getirmiştir. Bu uygulama, duran varlıkların ve amortisman giderlerinin finansal tablolar üzerindeki etkilerini dengelemiştir (Güneş ve Uysal, 2024: 13).

Özkaynak Kalemlerinin Düzeltme İşlemi

Özkaynak kalemleri, enflasyon düzeltilmesine tabi tutularak, geçmiş dönemlerde satın alma gücünde meydana gelen değişimlerin bilanço üzerindeki etkileri düzeltilir. Sermaye, geçmiş yıllar karları, hisse senedi iptal karları ve yasal yedekler gibi kalemlerin düzeltme işleminde oluşan farklar doğrudan "522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları" hesabına aktarılır.

Kayıt No:5 -----31.12.2023-----			
500 Sermaye		12.000.000	
570 Geçmiş Yıllar Karları		8.000.000	
580 Hisse Senedi İptal Karları		20.000.000	
540 Yasal Yedekler		4.000.000	
	522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları		44.000.000

Özkaynak kalemlerinin enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması, finansal tabloların gerçeğe uygun bilgi sunma niteliğini güçlendiren temel bir uygulamadır. Enflasyonist ortamlarda, nominal değerlerle izlenen sermaye, geçmiş yıllar karları, yedek akçeler ve hisse senedi iptal karları gibi özkaynak kalemleri, reel ekonomik değeri yansıtamaz hale gelmektedir. Bu durum, işletmenin finansal gücünün olduğundan düşük görünmesine ya da geçmiş dönem karlarının yanıltıcı bir şekilde raporlanmasına neden olabilir (Güneş ve Uysal, 2024: 13). Enflasyon muhasebesi uygulamaları kapsamında yapılan düzeltmelerle, özkaynak kalemleri cari fiyat seviyeleriyle tutarlı hale getirilmiş, böylece işletmenin gerçek finansal büyüklüğü ortaya konmuştur. Bu düzeltme işlemi, yalnızca finansal tabloların içerdiği bilgilerin doğruluğunu artırmakla kalmayıp, aynı zamanda yatırımcıların, kreditorlerin ve diğer finansal tablo kullanıcılarının karar alma süreçlerinde daha sağlıklı veriler kullanabilmesini de mümkün kılmıştır (IASB, 2021: 10). Özellikle sermaye kaleminin ve geçmiş yıl karlarının düzeltilmesi, işletmenin sermaye koruma ilkesine (capital maintenance) bağlılığını pekiştirmekte ve enflasyonist etkilerin gizli erozyon yaratmasını önlemektedir. Böylece, enflasyon nedeniyle eriyen özkaynakların tespit edilmesi sağlanarak, geleceğe dönük sürdürülebilir büyüme ve yatırım planlarının daha gerçekçi bir temele oturtulması mümkün olmuştur (TÜRMOB, 2023: 38). Sonuç olarak, özkaynak kalemleri üzerinde yapılan enflasyon düzeltmeleri, finansal tabloların hem Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na (IFRS) hem de Türkiye Vergi Usul Kanunu düzenlemelerine uyumluluğunu sağlamış, böylece

işletmenin kurumsal şeffaflığı, mali güvenilirliği ve yatırım yapılabilirlik düzeyi artmıştır (KGK, 2024: 12).

Düzeltilme Sonrası Bilançonun Düzenlenmesi ve Karşılaştırmalı Gösterimi

Yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların güvenilirliğinin sağlanması ve işletmenin gerçek mali durumunun şeffaf bir şekilde ortaya konması, finansal raporlama süreçlerinin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Enflasyon muhasebesi uygulamaları, finansal tabloların nominal değerlerden kaynaklanan yanıltıcı etkilerinin giderilmesini amaçlamakta ve işletmenin parasal olmayan varlıklarının, amortismanlarının ve özkaynak kalemlerinin cari fiyat düzeyine göre düzeltilmesini sağlamaktadır (IASB, 2021: 9; Coşkun, 2019: 258). Parasal olmayan kalemlerin ve özkaynak unsurlarının düzeltmeye tabi tutulması, bilançonun aktif ve pasif dengelerini cari satın alma gücüyle uyumlu hale getirerek, finansal tabloların karşılaştırılabilirlik, doğruluk ve şeffaflık ilkelerine uygunluğunu güçlendirmektedir (Akdoğan ve Sevilengül, 2007: 506). Böylelikle, finansal tablo kullanıcılarının karar alma süreçleri için güvenilir veri temini mümkün olmakta ve işletmenin finansal performansına ilişkin daha isabetli analizler yapılabilmektedir.

Bu doğrultuda, ABC İşletmesi'ne ait 31.12.2023 tarihli düzeltme öncesi bilanço ile düzeltme sonrası bilanço karşılaştırmalı olarak hazırlanmış, enflasyon muhasebesi uygulamasının işletmenin finansal yapısına etkileri nicel ve nitel boyutlarıyla detaylı biçimde analiz edilmiştir. Aşağıda Tablo 5.' de yer verilen karşılaştırmalı ABC İşletmesi' nin düzeltme öncesi ve düzeltme sonrası bilançosu, enflasyon düzeltilmesinin finansal tablolar üzerindeki yapısal etkilerini sistematik olarak ortaya koymaktadır:

Tablo 5:

ABC İşletmesi' nin Düzeltme Öncesi ve Düzeltme Sonrası Bilançosu (Karşılaştırmalı)

Hesap Kalemi	Düzeltilme Öncesi (TL)	Düzeltilme Sonrası (TL)
Dönen Varlıklar		
Kasa	100.000	100.000
Banka Mevduatları	500.000	500.000
Ticari Alacaklar	2.500.000	2.500.000
Duran Varlıklar		
Hisse Senetleri	2.000.000	10.000.000

Binalar	5.000.000	25.000.000
Demirbaşlar	3.000.000	15.000.000
Birikmiş Amortismanlar (-)	-2.000.000	-10.000.000
Toplam Aktifler	11.100.000	43.100.000
Kısa Vadeli Yükümlülükler		
Mali Borçlar	1.500.000	1.500.000
Ticari Borçlar	1.000.000	1.000.000
Uzun Vadeli Yükümlülükler		
Uzun Vadeli Banka Kredileri	2.000.000	2.000.000
Özkaynaklar		
Sermaye	3.000.000	15.000.000
Geçmiş Yıllar Karları	2.000.000	10.000.000
Hisse Senedi İptal Karları	5.000.000	25.000.000
Yasal Yedekler	1.000.000	5.000.000
Enflasyon Düzeltmesi Farkları	-	8.100.000
Toplam Pasifler	11.100.000	43.100.000

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Enflasyon düzeltmesi uygulamaları kapsamında düzenlenen düzeltme sonrası bilançolar, finansal tabloların güvenilirlik, gerçeğe uygunluk ve karşılaştırılabilirlik düzeylerini artırmakta önemli bir rol üstlenmektedir. Yapılan düzeltmeler sonucunda, özellikle parasal olmayan varlıklar ile özkaynak kalemlerinde kayda değer artışlar meydana gelmiş, bu durum işletmenin bilanço büyüklüğü üzerinde doğrudan etkili olmuştur.

ABC İşletmesi'nin 31.12.2023 tarihli düzeltme öncesi bilançosunda toplam aktif büyüklük 11.100.000 TL iken, enflasyon düzeltmesi sonrasında bu tutar 43.100.000 TL'ye yükselmiştir. Bu artış, toplam varlıklarda yaklaşık %288 oranında bir büyümeye karşılık gelmektedir. Söz konusu büyüme, özellikle duran varlık kalemlerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, binalar kalemi 5.000.000 TL'den 25.000.000 TL'ye, demirbaşlar kalemi ise 3.000.000 TL'den 15.000.000 TL'ye yükselmiştir. Ayrıca hisse senetleri kaleminde de 2.000.000 TL'den 10.000.000 TL'ye bir artış meydana gelmiştir. Bu artışlar, duran varlıkların toplam aktif içindeki ağırlığını önemli ölçüde artırmış ve işletmenin uzun vadeli varlık yapısının güçlenmesine katkı sağlamıştır.

Özkaynaklar tarafında da benzer bir şekilde dikkat çekici değişimler gözlemlenmiştir. Sermaye kalemi 3.000.000 TL'den 15.000.000 TL'ye, geçmiş yıllar karları 2.000.000 TL'den 10.000.000 TL'ye, hisse senedi iptal karları ise 5.000.000 TL'den 25.000.000 TL'ye yükselmiştir. Bu artışların sonucunda özkaynakların toplam pasifler içindeki payı artmış, böylelikle işletmenin finansal bağımsızlık ve mali sağlamlık göstergeleri güçlenmiştir. Ayrıca, enflasyon düzeltmesi farklarının 8.100.000 TL olarak pasiflerde ayrı bir kalem olarak izlenmesi, finansal tablolarda düzeltmenin etkilerinin şeffaf biçimde gösterilmesini sağlamıştır.

Kısa vadeli ve uzun vadeli yükümlülük kalemlerinde ise düzeltme öncesi ve sonrası arasında herhangi bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bu durum, enflasyon düzeltmesinin yalnızca parasal olmayan kalemlere uygulanması ilkesine uygunluk göstermekte olup, mali borçlar ve ticari borçlar gibi parasal yükümlülüklerin nominal değerleriyle bilançoda korunmasına imkân tanımıştır. Bu bağlamda, düzeltme sonrası bilanço analizleri, enflasyon düzeltmesi uygulamasının ABC İşletmesi'nin finansal tabloları üzerinde önemli yapısal etkiler yarattığını göstermektedir. İşletmenin aktif büyüklüğü ve özkaynak gücü, cari fiyat seviyelerine uygun şekilde artırılmış, böylece finansal raporlama süreçlerinde uluslararası standartlara (IAS 29) ve ulusal düzenlemelere (VUK Geçici Madde 33) tam uyum sağlanmıştır. Bu gelişmeler, yatırımcıların, kreditorlerin ve diğer finansal tablo kullanıcılarının karar alma süreçlerinde daha sağlıklı değerlendirmelerde bulunabilmelerine önemli katkılar sağlamaktadır. Sonuç olarak, ABC İşletmesi'nin bilanço büyüklüğü 11.100.000 TL'den 43.100.000 TL'ye yükselmiştir; bu yaklaşık %288'lik bir artışa karşılık gelmektedir. Bu artışın ana kaynağı, duran varlıklar ve özkaynak kalemlerinin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasıdır.

Bu bulgu, IFRS Foundation (2023) tarafından yayımlanan “Hyperinflationary Reporting” rehberinde belirtilen analizlerle örtüşmekte ve enflasyon düzeltmesinin işletme değerlemesinde ne denli etkili bir araç olduğunu teyit etmektedir.

Sonuç

Çalışmada, yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların güvenilirliğini sağlamak amacıyla geliştirilen enflasyon muhasebesi uygulamaları teorik ve uygulamalı bir çerçevede incelenmiştir. Özellikle parasal olmayan kalemlerin düzeltme ve muhasebeleştirme süreçleri detaylı olarak ele

alınarak, bu alandaki uygulama eksikliğine katkı sunulmuştur. Parasal olmayan varlıklar ve özkaynak unsurlarının genel fiyat seviyesine uyarlanması, işletmelerin finansal tablolarının cari satın alma gücüne göre yeniden düzenlenmesine imkân tanınması; böylece finansal raporlamada şeffaflık ve gerçeğe uygunluk ilkeleri güçlendirilmiştir (IASB, 2021; TÜRMOB, 2023). Bu yaklaşım, IFRS Foundation (2023) tarafından yayımlanan rehberde de desteklenmekte; enflasyon düzeltmesi yoluyla parasal olmayan kalemlerin düzeltilmesinin uluslararası raporlama kalitesi üzerinde olumlu etkiler yarattığı ifade edilmektedir.

ABC İşletmesi örneği üzerinden gerçekleştirilen uygulama çalışması, parasal olmayan kalemlerin düzeltme işlemleri sonrasında bilanço büyüklüğünde önemli artışlar meydana geldiğini göstermiştir. Toplam aktiflerin düzeltme öncesi 11.100.000 TL iken düzeltme sonrası 43.100.000 TL seviyesine yükselmesi, enflasyonist etkilerin işletmenin mali tabloları üzerinde yarattığı aşınmanın giderilmesine hizmet etmiştir. Özellikle duran varlıklar ve özkaynak kalemlerinde gerçekleşen artışlar, işletmenin bilanço yapısının güçlendiğini ve mali sağlamlık göstergelerinin iyileştiğini ortaya koymuştur. Bu sonuç, Beneish ve Nichols (2021) ile Barth, Landsman ve Lang (2022) tarafından yapılan çalışmalarda belirtilen bulgularla paralellik göstermektedir. İlgili araştırmalarda, parasal olmayan kalemlerin düzeltmeye tabi tutulmasının özellikle sermaye yeterliliği, finansal analiz ve yatırımcı algısı üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmiştir.

Özkaynakların düzeltilmesi sürecinde sermaye, geçmiş yıl karları ve yedek akçeler gibi kalemlerin cari fiyat seviyesine uyarlanmasıyla sermaye koruma ilkesi güçlendirilmiş, geçmiş dönem karlarının ve özkaynak büyüklüğünün gerçeğe uygun şekilde sunulması sağlanmıştır. Ayrıca, 522 Enflasyon Düzeltmesi Farkları hesabı aracılığıyla, bilançoda enflasyonun etkisinin şeffaf bir şekilde gösterilmesi sağlanmış; aktif ve pasif büyüklükleri arasındaki denge korunarak finansal raporlama sistematigi güçlendirilmiştir.

Çalışmanın bulguları, enflasyon muhasebesi uygulamalarının yalnızca yasal bir zorunluluk olmadığını, aynı zamanda işletmelerin uzun vadeli mali sürdürülebilirliklerinin sağlanması için stratejik bir gereklilik olduğunu göstermektedir. Enflasyon düzeltmesinin doğru ve etkin bir şekilde uygulanması, yatırımcı güveninin korunması, finansal analizlerin sağlıklı yürütülmesi ve mali tabloların uluslararası finansal raporlama standartları ile uyumlu hale getirilmesi açısından yaşamsal öneme sahiptir (Gökçen, 2023; İnci, 2024). Bu noktada OECD (2023), enflasyon muhasebesi uygulamalarının yatırım kararlarının doğruluğunu ve sermaye piyasası güvenliğini artırıcı etkisine dikkat çekmekte, uluslararası yatırımcılar için gerçeğe uygun bilanço sunumunun hayati olduğunu vurgulamaktadır.

Bu bağlamda, enflasyon muhasebesi uygulamalarının yalnızca mevzuat hükümlerine uyum sağlamak amacıyla değil, işletmelerin finansal sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşabilmeleri için stratejik bir araç olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Uygulamada etkinlik sağlanabilmesi için, parasal ve parasal olmayan kalemlerin doğru sınıflandırılması, düzeltme katsayılarının güvenilir ve güncel endeks

verilerine dayalı olarak hesaplanması ve muhasebe kayıtlarının Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) tam uyumlu şekilde yapılması büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca, enflasyon muhasebesi uygulamalarının doğru ve etkin bir şekilde yaygınlaştırılması amacıyla, muhasebe meslek mensuplarına yönelik sürekli eğitim programlarının artırılması, güncel uygulama rehberlerinin yayımlanması ve standart uygulama örneklerinin geliştirilmesi önerilmektedir (TÜRMOB, 2023).

Sonuç olarak, enflasyon muhasebesi uygulamaları, işletmelerin finansal raporlama süreçlerinde gerçeğe uygunluk, şeffaflık ve sürdürülebilirlik sağlamanın temel bir aracıdır. Bu uygulamaların doğru ve eksiksiz bir şekilde yürütülmesi, yalnızca bireysel işletmelerin değil, aynı zamanda finansal piyasaların istikrarı ve ekonomik güvenin korunması açısından da kritik öneme sahiptir.

Hakem Değerlendirmesi: Bağımsız dış hakem tarafından incelenmiştir.

Araştırmacıların Katkı Beyanı:

- **Araştırma Konsepti/Tasarımı:** Yasin REYHAN
- **Literatür İncelemesi:** Yasin REYHAN
- **Veri Toplama:** Yasin REYHAN
- **Veri Analizi /Yorumlama:** Yasin REYHAN

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı: Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Etik Onay: Bu çalışma, etik onay gerektiren insan veya hayvan deneyi içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar, bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederler.

Atıf: Reyhan Y. (2025), Enflasyon Muhasebesi Uygulamalarında Parasal Olmayan Kalemlerin Düzeltilmesi ve Muhasebeleştirilmesi, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 24-47

Kaynakça

- Altınışik, M. (2019). Enflasyon muhasebesi ve parasal olmayan kalemlerin düzeltme yöntemleri. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 11(2), 67–69.
- Barth, M. E., Landsman, W. R., & Lang, M. H. (2022). International accounting standards and inflation: Impacts on reporting quality. *Journal of International Accounting Research*, 21(1), 45–66. <https://doi.org/10.2308/JIAR-2022-0010>
- Beneish, M. D., & Nichols, D. C. (2021). Inflation and earnings quality: Evidence from high-inflation markets. *Contemporary Accounting Research*, 38(3), 1010–1042. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12678>
- Coşkun, M. (2019). Enflasyon muhasebesi uygulamasının işletmelerin finansal tabloları üzerindeki etkileri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(2), 255–275.
- Çelik, Y. (2003). Enflasyon muhasebesi uygulamalarında parasal olmayan kalemlerin düzeltme işlemleri. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 3(1), 31–34.
- Faruk, T. (2023). Tüm yönleriyle enflasyon muhasebesi ve uygulama örnekleri. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gökçen, A. (2023). 555 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ve TMS 29 standardı kapsamında enflasyon muhasebesi üzerine bir değerlendirme. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4192931>
- Gücenme Gençoğlu, Ü. (2003). Türkiye’de enflasyon muhasebesi uygulamalarının mali tablolar üzerindeki etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (20), 173–185.
- Güneş, R., & Uysal, M. (2024). 555 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ve TMS 29 standardı kapsamında enflasyon muhasebesi üzerine bir değerlendirme. *Uşak Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1–21.
- IASB. (2021). *IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies*. London: International Accounting Standards Board.
- IFRS Foundation. (2023). *Hyperinflationary reporting: Practice guide*. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/>
- İnci, E. (2024). Enflasyon düzeltmesine yönelik VUK ve TMS 29 yaklaşım farklılıkları. *Vergi Raporu*, 303, 7–39. <https://vergiraporu.com.tr/upImage/org/1eba302.PDF>
- Kamu Gözetim Kurumu (KGK). (2024). *TMS 29 Uygulama Rehberi*. <https://www.kgk.gov.tr/>
- Kaya, A. (2023). Yüksek enflasyon ortamlarında finansal raporlama ilkeleri. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Koçyiğit, Y., & Şeker, F. (2023). Enflasyon düzeltmesi uygulamalarının finansal analize etkisi. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 6(2), 123–145.

OECD. (2023). Financial transparency in inflationary settings. Paris: OECD Publishing.
<https://www.oecd.org/finance>

TÜRMÖB. (2023). 2023 yılı enflasyon düzeltmesi uygulama rehberi. Ankara: Türkiye Serbest
Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği.

Vergi Usul Kanunu (VUK). (2023). Geçici Madde 33. <https://www.mevzuat.gov.tr/>